Vizesiz Avrupa İçin Kazanılmış Haklar

Türk vatandaşlarına uygulanan vizenin, Türkiye ile AB arasında 1970'te imzalanan ve 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol'ün hükümlerine aykırı olduğu kararının çıkmasını sağlayan avukat Dr. Rolf Gutmann, bu kararla AB'ye üye olmuş olan ve aralarında Almanya'nın da bulunduğu dokuz Avrupa ülkesini bağladığını, diğer AB ülkeleri içinse bu tarih itibariyle Türkiye ile vize anlaşmaları ne ise onun geçerli olacağını söyledi.

Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD), 19 Şubat 2009 tarihinde C-228/06 sayılı "Sosyal" davasına ilişkin kararını açıkla. ATAD Türk vatandaşlarına uygulanan vize haksız olduğuna karar verdi. Karar süreci, kamyon sürücüleri Mehmet Soysal ve İbrahim Savatli'nin Alman İdare Mahkemesi'ne açmış oldukları dava ile başladı. Alman İdare Mahkemesi'nin Sosyal ve Savatli'nin taleplerini reddetmedi üzerine konu Alman Temyiz Mahkemesi'ne taşındı. Temyiz Mahkemesi de görüş almak üzere konuyu Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'na (ATAD) taşıdı.

ATAD 19 Şubat 2009 tarihinde açıkladığı kararında, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Türkiye arasında imzalanan Ortaklık Anlaşmasının Katma Protokolünün 41. maddesini şu şekilde yorumlamıştır: "Bu protokolün yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak1973'te eğer Türk vatandaşlarından vize talep edilmemekte ise, o tarihten sonra vize kısıtlaması getirilmesi yasaklanmıştır."

ADALET DİVANI'NIN KARARI SÜRATLE UYGULANMALIDIR

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu konuya yönelik yaptığı açıklamada "Öncelikle davayı açan Mehmet Soysal ve İbrahim Savatli'yi kutluyorum. TOBB ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından oluşturulan 'Vize Çalışma Grubunda' da yer alan Dava Avukatı Sayın Rolf Gutman'a da çabaları için teşekkür ediyorum" dedi.

TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, "Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nın kararı, bugüne kadar sürekli olarak vurguladığımız haksız vize uygulamasının tescilidir" diyerek "Artık kararın süratle uygulanması gerekir. Bu konuda Hükümetimizi, Avrupa Komisyonu'nu ve üye devletleri göreve çağırıyoruz" açıklamasını yaptı.

Hisarcıklıoğlu, kararın açıklandığı tarihten sonra, aralarında TOBB ve İKV tarafından oluşturulan 'Vize Çalışma Grubu'nda danışman olarak yer alan Sosyal Davası Dava Avukatı Rolf Gutman olmak üzere, Almanya ve İngiltere'den konuya ilişkin hukukçuların görüşlerine başvurduklarını belirterek şu açıklamayı yaptı:

"Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD), 1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol'ün 41. Maddesi'nin birinci fikrası uyarınca, bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hizmet sunmak amacıyla AB ülkelerine giden Türk vatandaşlarına yeni kısıtlamalar getirilemeyeceğini ifade etti. Divan, bu anlamda vizenin de, yeni bir kısıtlama olduğunu belirterek, bu tarihte uygulanmayan vizenin, bugün uygulanmasının hukuka aykırı olduğuna hükmetti."

Ayrıca, Almanya Federal Polis Akademisi (Bundespolizeiakademie) öğretim üyeleri tarafından yayımlanan Avrupa Hukuku ve Yabancılar Hukuku Bülteni'nde (Report Auslaender-und Europarecht Informationsblatt von Volker Westphal ve Edgar Stoppe Nr. 19 Februar 20009) de kararın yorumlandığına işaret eden TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, "Makalenin 'Avrupa Toplulukları Adalet Divanı: Türkler Almanya'ya vizesiz seyahat edebilirler' başlığı ile yayımlandığını söyledi.

DAVA SÜRECİNDE YAŞANANLAR

Türkiye'de ikamet eden iki Türk Tır sürücüsü (Mehmet Soysal ve İbrahim Savatlı), bir Alman firmasına ait nakliye şirketinin kamyonlarını, Türkiye ile Almanya arasındaki mal taşımada kullanırken, sürekli vize almak zorundaydılar. 2000 yılına kadar verilen bu vizeler, bu tarihten itibaren reddedilmeye başlanınca, Soysal ve Savatlı, Berlin İdare Mahkemesi'nde dava açtı. Bu davalar reddedilince de konu temyize taşındı ve temyiz mahkemesi de, davayı görüş almak üzere, Avrupa Adalet Divanı'na götürdü.

Adalet Divanı'nın 2008 yılının Eylül ayında yaptığı duruşmayla incelemeye başladığı davada, davacıların karşısına, Alman Dışişleri Bakanlığı ve Alman Ça-

lışma Kurumu'nun yanı sıra, AB üyesi ülkelerden Danimarka, Yunanistan ve Slovenya ile Avrupa Komisyonu müdahil oldular. Bu ülkeler, duruşmada, Türk vatandaşlarına uygulanan vizenin kalkması halinde, bütün uyuşturucu kaçakçılarının ve teröristlerin Avrupa'ya dolacağını iddia ederken; Alman Hükümeti de, otuz devlet tarafında imzalanmış Schengen Anlaşması ve onun getirdiği vizenin, Türk vatandaşlarına bir kolaylık getirdiğini savundu. Avrupa Komisyonu sözcüsü ise, bugüne kadar olan görüşlerinin aksine Türk vatandaşlarına yönelik vizenin devamı yönünde görüş bildirdi. Nitekim Komisyonun bu görüşü, Divan Başkanı tarafından "dün gece rüyanızda kutsal ruhu mu gördünüz de, görüşünüzü değiştirdiniz" şeklinde eleştirildi.

İşte böyle bir süreç sonucunda verilen kararda, Avrupa Adalet Divanı, Türkiye ile AB arasında imzalanan Katma Protokol'ün 41/1. maddesinin, hizmet sunmak amacıyla AB ülkelerine giden Türk vatandaşlarına yeni kısıtlamalar getirilmesini yasakladığını belirterek; Schengen Anlaşması'yla tesis edilen Schengen vizesinin ek masraf ve külfetler getirdiği gerekçesiyle, bu anlamda yeni bir kısıtlama olduğunu belirtmiştir. Bu karar, vizenin de ilk kez açık olarak 41. madde anlamında yeni bir kısıtlama olduğunu söylemesi bakımından, daha önceden verilmiş Abatay-Şahin ve Tüm-Darı kararlarından sonra yeni ve önemli bir adım olmuştur.

VİZESİZ AVRUPA İÇİN HENÜZ UYGULAMA YOK

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) İstanbul'daki binasında düzenlenen toplantıda TIR şoförü Mehmet Soysal'ın avukatı Dr. Rolf Gutmann, Düsseldorf ve İstanbul Baroları avukatı Murat Uğur Aksoy ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nın (ATAD) aldığı vize kararını değerlendi.

TIR Şoförü Mehmet Soysal'ın avukatı Dr. Rolf Gutmann, "Artık elimizde vize uygulanmamasını gerektiren bir karar var" dedi. Avukat Dr. Rolf Gutmann, dava hakkında bilgi vererek, davada vize uygulamasının Avrupa hukukuyla bağdaşıp bağdaşmadığının tartışma konusu olduğunu ve bunun "Soysal Davası"nda açıkça hükme bağlandığını belirtti. Gutmann, Katma Protokol'ün üye devletlerde yürürlüğe girdiği tarihte olmayan vize uygulamasının ve yeni bir kısıtlamanın protokolün 41/1 maddesi uyarınca yasak olduğunun açıklığa kavuştuğunu, ancak uygulama konusunda güçlükler yaşanacağını söyledi.

Kararın nihai karar olduğunu vurgulayan Gutmann, uygulama için henüz hiçbir girişimde bulunulmadığına ve sınır görevlilerinin konu hakkında bilgilendirilmediğine dikkati çekti.

Gutmann Katma Protokolün 41/1 maddesini ve yürürlük zamanını ise şöyle açıkladı:

"Bu hüküm, bir Türk vatandaşının bir AB ülkesindeki ekonomik özgürlüğünü, Katma Protokolün yürürlüğe girdiği tarihe nazaran daha katı koşullara tabi kılmayı amaçlayan veya o etkiyi yaratan yeni tedbirler alınmasını yasaklamaktadır. Türk vatandaşlarının ilgili AB üyesi ülkede, bağımsız iş kurmalarına, hizmet sunmalarına veya almalarına ilişkin maddi veya usulü koşulları ağırlaştırma yasağı, söz konusu Katma Protokolün o ülkede yürürlüğe girdiği tarihten, yani AB'ye üyelik tarihinden itibaren başlamaktadır."

KARAR TURİSTLERİ DE KAPSIYOR

Avukat Dr. Rolf Gutmann, topluluk üyesi ülke vatandaşlarından istenmeyen vizenin Türk vatandaşlarından istenmesini öngören ulusal bir mevzuat hükmünün söz konusu faaliyet özgürlüğünü engelleyeceğini ve özellikle de ilave ve sürekli yinelenen idari ve mali güçlüklere yol açacağını ifade etti. Gutmann, uygulamaya geçilmesi halinde bu haktan, işadamı, tüccar, esnaf, sanatçı, sporcu, bilim adamı, montaj işçisi, avukat, doktor gibi hizmet sunan veya alan kişilerin faydalanabileceğini, bu kapsamda turistlerin de "pasif hizmet" alanlar olarak vizesiz giriş yapabileceklerini savundu.

Türk vatandaşının hukuki durumunun, Katma Protokolün yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1973 tarihli karar ile belirlendiğini ve bundan sonra da aynı şekilde devam etmesi kararının çıktığını belirten Gutmann, "Yürüyecek çok az yolumuz kaldı. Artık elimizde vize uygulanmamasını gerektiren bir karar var. Bir hukuk devletinin yapması gereken şey kararın uygulanmasıdır. Uygulama sırasında belki Schengen uygulamasında sınıf değiştireceğiz, ama ondan sonra vize kalkacaktır" diye konuştu.

Almanya'ya vizesiz gitmek isteyenlere, "Kimseye 'hemen Almanya'ya gidin, sınırdan vizesiz içeri girmeye çalışın' demem. Almanya'ya gitmek isteyenler, Konsolosluk'a yazılı başvuruda bulunup vizesiz girebileceklerinin teyidini istesin" önerisinde bulunan Gutmann, bundan sonraki süreçte mahkeme kararındaki koşullara uyan Türk vatandaşları için yapılabilecek ikinci bir seçeneğin de "vizesiz uçağa binmeye çalışmak" olduğunu söyledi. Gutmann, "Havayolu görevlileri vizesiz Türk vatandaşlarını uçağa bindirmezse, bu durumda sorumluluk havayolu şirketine ait olacaktır, şirkete tazminat davası açabilirsiniz" dedi.

Gutmann, "Bu kararla daha önce vize için ödenen paralar geri alınabilecek mi?" sorusu üzerine şunları söyledi: "Eğer vizeyi alırken size verilen makbuzlarda 'Bu belge için itirazlarınızı bir ay içerisinde yapmanız gereklidir' diye bir ibare varsa ödeme yaptığınız tarihten itibaren bir ay içerisinde mahkemeye başvurduğunuzda o parayı geri alabilirsiniz. Öyle bir yazı yoksa ödeme yaptığınız tarihten itibaren bir yıl içerisinde mahkemeye başvurursanız vize için ödediğiniz ücreti geri alabilirsiniz."

ATAD KARARI HEMEN VİZESİZ UYGULAMA ANLAMI TAŞIMIYOR

İKV Uzman Yardımcısı Ahmet Burak Bilgin, Türk vatandaşlarının AB ülkelerine girişte vize mecburiyetine tabi tutulmasına ilişkin hukuki durum yönelik şu açıklamayı yaptı:

"Eğer bir AB üyesi devlet, Katma Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihte (ki bu tarih, söz konusu Protokol'ün yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1973 tarihinden başlamak üzere, her bir üye devlet için AB'ye üyelik tarihidir) söz konusu 41/1. madde hükmü kapsamındaki Türk vatandaşlarına (hizmet sunmak veya almak veya iş kurmak amacıyla AB ülkelerine giden Türk vatandaşları) vize uygulamıyor idiyse, bugün de uygulayamayacak; uyguluyor idiyse de, bunun şartlarını ağırlaştıramayacaktır. Öncelikle bu durum, Katma Protokol'ün 41/1. maddesinin kapsamına giren Türk vatandaşlarını kapsamaktadır. Başta işadamları olmak üzere, avukat, sporcu, doktor ve akademisyenler ile turizm, öğrenim veya tedavi amacıyla AB ülkelerine giren Türk vatandaşları, bu kapsamda değerlendirilebilir.

İkinci olarak, yine yukarıda da belirtildiği gibi, burada geçmişe gidilerek bakılacak tarih, her bir üye devlet için Katma Protokol'ün kendi hukuk düzeninde yürürlüğe girdiği tarih, yani Birliğe üyelik tarihidir. Örneğin bugün sonucu açıklanan davadaki devlet olan Almanya için bu tarih 1 Ocak 1973 iken; örneğin İspanya için 1986 ve Romanya için 2007'dir. Bu itibarla, bir üye devlet, ancak bu tarihte vize uygulamıyor idiyse bugün uygulaması, hukuka aykırı ve yasak olacaktır. Örneğin olayda Almanya için bu tarih 1973 olduğundan, Adalet Divanı, geriye dönerek o tarihte yürürlükte olan Alman mevzuatına bakmış ve o tarihte 41/1. madde kapsamındaki Türk vatandaşları için vize uygulaması olmadığından, bugün böyle bir uygulamayı hukuka aykırı bulmuştur. Ancak bir üye devlet, Birliğe üye olduğu tarihte zaten Türk vatandaşlarına vize uyguluyor idiyse, bugün de uygulaması, en azından 41/1. madde açısından hukuka aykırı olmayacaktır. (Ancak bu noktada, her ne kadar, üye devletlerin, Birliğe üye olduklarında acquis communautaire denilen tüm topluluk müktesebatını kabul ettiği gerekçesiyle, tüm üye devletler için, Katma Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak 1973'in esas alınması gerektiği de savunulabilirse de, Adalet Divanı'nın konuya ilişkin yaklaşımı yukarıdaki gibidir.)

Son olarak da, Avrupa Birliği Hukuk sisteminin kendine özgü yapısı gereği, milli hukukların aksine, ATAD kararlarını cebren uygulatacak bir mekanizma mevcut değildir. Yani bu nitelikteki bir ATAD kararının fiilen uygulamaya geçirilebilmesi için, üye devletlerin, hukukun üstünlüğü ilkesine saygı çerçevesinde kararın uygulamasına yönelik önlemler alması gerekmektedir. (Ancak ne yazık ki, bu yaklaşım, bugüne kadar üye devletlerden görülmemiştir.) Bu itibarla öncelikle belirtilmesi gereken husus, bu kararın, hemen yarın belli Türk vatandaşlarının AB ülkelerine vizesiz girebilmeleri sonucunu doğurmadığıdır. Burada yapılması gereken, öncelikle diplomatik kanallar, siyasi ilişkiler ve ikna çabaları yoluyla, tüm üye devletlerin, bu (ve daha önceki benzer) kararları, davadakilerle aynı durumda bulunan tüm Türk vatandaşlarına teşmil etmelerini sağlamaktır."

TOBB VE İKV KONUNUN TAKİPÇİSİ OLACAK

Avrupa hukukunu yorumlamakla görevli en üst adli makam olan Adalet Divanı'nın tüm üye devletleri bağlayan bu kararı, otomatik olarak yerleşme ve hizmet sunma serbestîsi bağlamında vize uygulamasının kaldırılması sonucunu sağlamasa da, Türk vatandaşlarının söz konusu hakları açısından önemli bir avantaj olduğunu belirten İKV Uzman Yardımcısı Ahmet Burak Bilgin, şöyle konuştu:

"Ancak yine bu noktada belirtelim ki, her ne kadar bu kararın somut anlamda bir şeyler getirebilmesi, üye devletlerin tavrına bağlı ise de, artık, Katma Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak 1973'te yürürlükte olmayan vize uygulamasının şu anda olması, Birliğin en üst yargı mercii tarafından açıkça hukuka aykırı ilan edildiğinden, üye devletlerin buna uygun adımlar atmaması halinde, vize uygulamasından zarar gören Türk vatandaşlarının milli mahkemeler nezdinde tazminat davaları açmalarının da yolu, kanımızca açılmıştır. Bundan sonra bu ve benzeri kararların etkilerinin uygulamaya yansıması açısından hükümetin, ilgili kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının yer alacağı bir eylem planı oluşturmak yerinde olacaktır. Bu bağlamda, İKV, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve bu davada Türk vatandaşı davacıların avukatlığını yapan Alman Hukukçu Dr. Rolf Gutman ile Türk vatandaşlarının karşılaştığı bu gibi hukuki sorunlarda işbirliğini sürdürecektir."

